

Wykorzystanie tarczy antykryzysowej przez mikro- i małe przedsiębiorstwa lokalnej branży fryzjersko-kosmetycznej w Polsce podczas pandemii COVID-19

Use of the anti-crisis shield by micro and small enterprises in the local hairdressing and beauty industry in Poland during the COVID-19 pandemic

Apolonia Jaskólska

Pandemia COVID-19 okazała się ogromnym wyzwaniem dla współczesnego świata. Artykuł obejmuje zagadnienia przeciwdziałania skutkom pandemii w wymiarze gospodarczym. Przedstawiono najistotniejsze kwestie dotyczące programów i instrumentów wsparcia dla mikro- i małych przedsiębiorców, branży fryzjerskiej i kosmetycznej w powiatach olsztyńskim i lidzbarskim w województwie warmińsko-mazurskim w Polsce. Dokonano oceny wsparcia przedsiębiorców w zakresie łagodzenia negatywnych skutków pandemii. Badanie wykazało, że respondenci korzystali z różnych form wsparcia tarczy antykryzysowej i dzięki niej nie zamknęli ani nie zawiesili działalności gospodarczej. W grupie badanych podmiotów najpopularniejszym instrumentem tarczy antykryzysowej okazały się pożyczki na pokrycie bieżących kosztów prowadzenia działalności. Z przeprowadzonych badań wynika, że większość ankietowanych przedsiębiorców oceniła działania rządu na poziomie dostatecznym.

The COVID-19 pandemic has proven to be a significant challenge for the modern world. The article covers issues of counteracting the economic effects of the pandemic. It presents the most critical aspects regarding support programs and instruments available to businesses in the small and medium-sized enterprise sector of the hairdressing and cosmetics industry in the Olsztyn and Lidzbark poviats in the Warmian-Masurian Voivodeship in Poland. An assessment of the support for entrepreneurs in mitigating the negative effects of the pandemic was conducted. The study showed that the respondents used various forms of support from the anti-crisis shield, which enabled entrepreneurs to keep their business open and operational. Among the surveyed entities, loans to cover ongoing operational costs proved to be the most popular instrument of the anti-crisis shield. The research indicates that the majority of surveyed entrepreneurs found the government's actions to be sufficient.

DOI <https://doi.org/10.60749/27xs-av48>

SŁOWA KLUCZOWE COVID-19, pandemia, tarcza antykryzysowa

KEYWORDS COVID-19, pandemic, anti-crisis shield

JEL H51, H12

O AUTORCE asystentka, Katedra Finansów, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie, Wydział Nauk Ekonomicznych
✉ apolonia.jaskolska@uwm.edu.pl
ORCID: 0000-0001-6476-2520

Wstęp

Na przestrzeni lat wykryto wiele różnych chorób o nieznanym podłożu. Wiele z nich miało pochodzenie wirusowe¹. W 2019 roku zidentyfikowano wirus o nazwie SARS-CoV-2, który wywoływał odmianę zapalenia płuc i był najbardziej patogennym ludzkim koronawirusem dotychczas wykrytym².

W pierwszej połowie 2020 roku nastąpiła jedna z większych recesji, jaką odnotowano w historii gospodarczej XXI wieku w gospodarce europejskiej i światowej. Rynki stały się niestabilne w obliczu gwałtownego pogorszenia się danych ekonomicznych, a przedsiębiorcy dostrzegli wpływ wirusa na osiąganie niższych zysków finansowych³. Pandemia koronawirusa to głównie kryzys humanitarny, ale pociągający za sobą następstwa społeczno-gospodarcze⁴. Wybuch epidemii i wprowadzone restrykcje należało traktować jako negatywny impuls dla systemów gospodarczych na całym świecie⁵. Epidemia postawiła przed państwami duże wyzwanie, aby z jednej strony ograniczyć rozprzestrzenianie się wirusa, a z drugiej nie dopuścić do recesji⁶.

Pandemia dotarła do Polski 4 marca 2020 r., kiedy to stwierdzono pierwszy przypadek COVID-19 w kraju. Od tego momentu zaczęto obserwować postępujący wzrost zachorowań⁷. Efektem tego było wprowadzenie w dniu 13 marca 2020 r. przez władze Rzeczypospolitej Polski stanu zagrożenia epidemiologicznego na terenie kraju⁸. Zamknięte zostały sklepy, przedsiębiorstwa, a szkoły przeszły w tryb zdalnego nauczania⁹. Epidemia postawiła wielu przedsiębiorców w ciężkiej sytuacji. Dzięki szybkiej pomocy oferowanej przez instytucje publiczne obywatelom i przedsiębiorcom starano się zapobiegać niewypłacalności przedsiębiorstw i konsumentów, a tym samym zmniejszono ryzyko kolejnego kryzysu gospodarczego¹⁰.

W artykule podjęto próbę odpowiedzi na pytanie, z jakich dostępnych świadczeń pomocy tarczy antykryzysowej skorzystały przedsiębiorstwa branży kosmetycznej powiatu lidzbarskiego i olsztyńskiego w województwie warmińsko-mazurskim w Polsce w pierwszych kwartałach pandemii COVID-19. Poddano

1 J. Bulska, *Zagrożenia zdrowia chorobami cywilizacyjnymi. Pedagogiczne konteksty badawcze*. Kraków: Wydawnictwo Impuls 2008.

2 L. Van der Hoek et al., *Identification of a new human coronavirus*. "Nature Medicine" 2004, vol. 10, pp. 368–373.

3 Base Refinitiv Eikon, <https://emeal.apps.cp.thomsonreuters.com/web/cms/?pageid=fathom-> [29.08.2023].

4 Base Refinitiv Eikon, <https://emeal.apps.cp.thomsonreuters.com/web/cms/?pageid=coronavirus-no-map> [29.08.2023].

5 J. Kubiczek and W. Derej, *Financial performance of businesses in the COVID-19 pandemic conditions—comparative study*. "Polish Journal of Management Studies" 2021, vol. 24(1), pp. 183–201.

6 N. Liu, Z., I. Xu and M. Skare, *The research on COVID-19 and economy from 2019 to 2020: analysis from the perspective of bibliometrics*. "Oeconomia Copernicana" 2021, vol. 12(2), pp. 217–268.

7 R. Kuźniar, *Koronawirus i stosunki międzynarodowe*. w: R. Kuźniar (red.), *Rocznik Strategiczny*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar 2020, s. 15–22.

8 Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 13 marca 2020 r. w sprawie ogłoszenia na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stanu zagrożenia epidemicznego, Dz. U. z 2020 r., poz. 433.

9 M. Rotkiewicz, *Prawa i obowiązki pracodawcy a koronawirus*. Warszawa: CH Beck Info Biznes 2020.

10 Base Refinitiv Eikon, <https://emeal.apps.cp.thomsonreuters.com/web/cms/?pageid=fathom-> [29.08.2023].

ocenie wsparcie dla przedsiębiorców, które miało złagodzić negatywne skutki pandemii. Aby osiągnąć wskazany cel, przeprowadzono badania ankietowe wśród prowadzących jednoosobowe działalności gospodarcze, mikro- i małe przedsiębiorstwa podczas pandemii COVID-19 od kwietnia do września (II i III kwartał) 2020 r. – już wtedy wdrożono najważniejsze narzędzia polityki antykryzysowej. Przy doborze próby badawczej zastosowano nieprobabilistyczny sposób wyboru respondentów (dobór wygodny), polegający na takim doborze próby badawczej, który zapewniał maksymalizację informacji w tym trudnym do badań czasie¹¹. Do wybranych podmiotów skierowano ankietę zawierającą pięć pytań. Próbę badawczą stanowiło 55 jednostek mikro- i małych przedsiębiorstw, której właściciele wyrazili zgodę na wypełnienie ankiety. Badaniami objęto przedsiębiorstwa branży kosmetycznej (PKD: 96.02 Z – „Fryzjerstwo i pozostałe zabiegi kosmetyczne”), zróżnicowanej pod względem wielkości, liczebności zatrudnienia i okresu funkcjonowania na rynku.

W badaniach coraz częściej zwraca się uwagę na sektor małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP)¹², ponieważ jest kluczowym elementem tworzącym wartość w krajowej gospodarce. Wewnętrzna konkurencja danego sektora MŚP stanowi stymulator rozwoju całej gospodarki, a zwłaszcza regionów ekonomicznych¹³. Sektor mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw nie tylko wspiera wzrost gospodarczy, lecz także skupia własność środków produkcji w rękach prywatnych, przez co zwiększa się efektywność tworzenia wartości¹⁴.

Zarządzanie ryzykiem przysparzało trudności firmom, a zwłaszcza mikro- i małym przedsiębiorstwom, które były bardzo wrażliwe na ryzyko biznesowe i konkurencję. Przedsiębiorcy napotykali na uciążliwe bariery w prowadzeniu działalności, np. wysokie podatki, duże koszty zatrudnienia oraz konkurencję ze strony przedsiębiorstw działających w szarej strefie. W artykule skupiono się na mikro- i małych przedsiębiorstwach powiatu olsztyńskiego i lidzbarskiego w województwie warmińsko-mazurskim w Polsce. Wśród badanych podmiotów dominowały firmy jednoosobowe (60%) oraz przedsiębiorstwa zatrudniające od 1 do 5 pracowników (21,82%). Wyróżniono także przedsiębiorstwa zatrudniające od 5 do 10 osób (w przeliczeniu na pełny etat) (16,36%). Najmniej było firm zatrudniających powyżej 10 osób (1,82%). W próbie badawczej przeważały podmioty z długim okresem funkcjonowania na rynku, 26 firm (47,27%) w momencie

11 Wybór metody doboru respondentów dzięki lokalizacji autora, znajomości oraz dostępności informacji branży kosmetycznej pozwolił w ocenie autorki na maksymalizację informacji w tym trudnym do badań czasie.

12 Na sektor małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP) składają się przedsiębiorstwa, które zatrudniają mniej niż 250 pracowników, których roczny obrót nie przekracza 50 milionów euro, a/lub całkowity bilans roczny nie przekracza 43 milionów euro. M. Biernacki, *Małe i średnie przedsiębiorstwa na świecie oraz w Polsce – klasyfikacja i definicja*. „Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości” 2008, nr 47, s. 7–18.

13 J. Pach, *Znaczenie małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce po 2000 r.* „Przedsiębiorczość – Edukacja” 2008, nr 4, s. 92–109.

14 I. Szczepaniak, *Rola małych i średnich przedsiębiorstw w gospodarce (na przykładzie przemysłu spożywczego)*. „Equilibrium. Quarterly Journal of Economics and Economic Policy” 2009, vol. 2(1), pp. 71–81. DOI: 10.12775/EQUIL.2009.007.

badania funkcjonowało przez okres dłuższy niż 5 lat. Liczną grupę (32,73%) stanowiły firmy istniejące 2–5 lat, a 20% stanowiły podmioty funkcjonujące w branży w okresie krótszym niż 2 lata i były one najmniejszą grupą.

Pandemia COVID-19 a uwarunkowania społeczno-gospodarcze Polski

W grudniu 2019 r. doszło do lokalnego wybuchu epidemii zapalenia płuc o początkowo nieznaną przyczynę, która została wykryta w chińskim mieście Wuhan¹⁵. Wirus został szybko zidentyfikowany. Od tego czasu epidemia rozprzestrzeniła się na wszystkie regiony Chin, jak również inne kraje świata. 17 lutego 2020 r. potwierdzono 70 tys. przypadków zakażenia koronawirusem na świecie, a 11 marca 2020 r. Światowa Organizacja Zdrowia oświadczyła, że wybuchła pandemia COVID-19¹⁶.

W Polsce zaczęto wdrażać społeczno-gospodarczą politykę, mającą na celu ograniczenie długoterminowych, negatywnych skutków gospodarczych. Miała być formą wsparcia społeczeństwa prowadzącą do szybkiego ożywienia gospodarczego. Udostępniono wsparcie przedsiębiorcom przy wykorzystaniu pomocy publicznej czy tarczy antykryzysowej¹⁷. Pomoc z instytucji państwowych przysługiwała przede wszystkim przedsiębiorcom, którzy doświadczyli negatywnych skutków panującej epidemii¹⁸.

Polska gospodarka w mniejszym stopniu odczuła skutki pandemii w porównaniu z innymi krajami europejskimi, ponieważ była mniej zależna eksportowo i słabiej powiązana gospodarczo z Chinami niż np. gospodarka Niemiec. Cechowała się wyższym tempem wzrostu gospodarczego w porównaniu z innymi państwami zachodniej Europy, a sektor turystyczny stanowił mniejszy procent PKB w porównaniu z krajami południowej Europy¹⁹. Jednak według danych Narodowego Banku Polskiego zawieszenie niektórych działalności spowodowało, że więcej pracowników zostało w domu, aby opiekować się dziećmi, co bardzo negatywnie wpłynęło na aktywność gospodarczą²⁰.

Ważne były działania w zakresie zdrowia publicznego i opieki społecznej, podejmowane przez:

- 15 A. Kantor and J. Kubiczek, *Polish culture in the face of the COVID-19 pandemic crisis*. "Journal of Risk and Financial Management" 2021, vol. 14(4), p. 181. DOI: 10.3390/jrfm14040181.
- 16 World Health Organization, *Zapobieganie i kontrola infekcji podczas opieki zdrowotnej w przypadku podejrzenia zakażenia nowym koronawirusem (nCoV)*, 2020, [https://www.who.int/publications/i/item/infection-prevention-and-control-during-health-care-when-novel-coronavirus-\(ncov\)-infection-is-suspected-20200125](https://www.who.int/publications/i/item/infection-prevention-and-control-during-health-care-when-novel-coronavirus-(ncov)-infection-is-suspected-20200125) [29.08.2023].
- 17 M. Szarucki, G. Noga i O. Kosch, *Wpływ COVID-19 na modele biznesu przedsiębiorstw sektora MŚP w Polsce*. „Horyzonty Polityki”, 2021, 40, s. 95–114.
- 18 M. Polz-Dacewicz, *Nowy koronawirus – SARS CoV-2*. „Polskie Czasopismo Zdrowia Publicznego” 2019, t. 129, nr 4, s. 113–117.
- 19 I. Sienkiewicz, *Wpływ pandemii COVID-19 na gospodarki wybranych krajów Unii Europejskiej*. "The Polish European Community Studies Association PECSA" 2021, vol. 5/1, pp. 43–59.
- 20 J. Ziobrowska, *Wpływ pandemii COVID-19 na gospodarkę współdzielenia w Polsce*, E-Wydawnictwo. Prawnicza i Ekonomiczna Biblioteka Cyfrowa. Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław, 2021, nr.188, pp. 99–111.

- społeczność,
- instytucje (m.in. urzędy, ministerstwa, inspektoraty),
- osoby prywatne,
- władze lokalne i regionalne,
- organy międzynarodowe.

Środki takie jak lockdown czy reorganizacja opieki zdrowotnej miały na celu ograniczenie rozprzestrzeniania się pandemii. Lockdowny były działaniem wobec ogółu społeczeństwa, a z nimi wiązało się ograniczanie działalności branż gospodarki, wprowadzenie elastycznej pracy i edukacji zdalnej, zamykanie różnych placówek oraz unikanie zatłoczenia miejsc. Dodatkowo wprowadzono ochronę grup społecznych szczególnie narażonych na zachorowanie, lokalne lub krajowe ograniczenia w przemieszczaniu się oraz działania związane z przebywaniem w domu, a przede wszystkim reorganizację opieki zdrowotnej i usług socjalnych. Środki te były stosowane w połączeniu z indywidualnymi środkami ochrony przed wirusem, takimi jak częste mycie rąk i zakrywanie nosa oraz ust²¹.

Podstawą stabilności makroekonomicznej jest wzrost gospodarczy²². W XXI wieku obserwujemy coraz szybszy rozwój rynków finansowych, które łączą gospodarki wielu państw. Większe znaczenie w utrzymaniu stabilności makroekonomicznej nabierają czynniki o charakterze zarówno finansowym, jak i fiskalnym²³. Podmioty gospodarcze są w szczególności nastawione na maksymalizację zysku. W kryzysie gwałtowne powiększanie dochodów może doprowadzić do zaniku racjonalnego działania, co z kolei może spowodować negatywne konsekwencje dla całej gospodarki²⁴. Wzmożony rozwój rynków finansowych stanowi dodatkowe zagrożenie dla stabilności makroekonomicznej, co pokazał globalny kryzys finansowy 2007–2009²⁵.

W globalnej perspektywie sytuacja gospodarczo-rynkowa w IV kwartale 2020 r. poprawiła się. Z dostępnych danych wynikało, że PKB większości krajów świata wzrosło, co zaowocowało ożywieniem gospodarczym. Zidentyfikowane infekcje koronawirusa ustabilizowały się na poziomie około 270 tys. dziennie²⁶. Epidemia rozwijała się w szybkim tempie, a ostatecznym celem było stopniowe znoszenie środków ostrożności oraz powrót do życia sprzed wybuchu pandemii²⁷.

21 World Health Organization, *Zapobieganie i kontrola infekcji podczas opieki zdrowotnej w przypadku podejrzenia zakażenia nowym koronawirusem (nCoV)*, 2020, [https://www.who.int/publications/i/item/infection-prevention-and-control-during-health-care-when-novel-coronavirus-\(ncov\)-infection-is-suspected-20200125](https://www.who.int/publications/i/item/infection-prevention-and-control-during-health-care-when-novel-coronavirus-(ncov)-infection-is-suspected-20200125) [29.08.2023].

22 L. Pedauga, F. SÓez and B.L. Delgado-Márquez, *Macroeconomic lockdown and SMEs: the impact of the COVID-19 pandemic in Spain*. "Small Business Economics", 2022, no. 58, pp. 1–24. doi: 10.1007/s11187-021-00476-7.

23 B. Włodarczyk, J. Heller and A. Ostrowska, *Financial Aspects of Macroeconomic Stability. The Case of Poland*. „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska Lublin” 2018, vol. LII/6, pp. 129–140.

24 B. Włodarczyk and A. Ostrowska, *The impact of selected recommendations of Polish banking supervision on banks' credit exposure secured by mortgage*. „Working papers of the Department of Economics University of Perugia (IT)” 2017, no. 27.

25 B. Włodarczyk, J. Heller and A. Ostrowska, *Financial Aspects of Macroeconomic Stability*, op. cit.

26 Base Refinitiv Eikon, <https://emeal.apps.cp.thomsonreuters.com/web/cms/?pageid=fathom-> [29.08.2023].

27 D.L. Heymann, *Data sharing and outbreaks: best practice exemplified*. "Lancet" 2020, vol. 395, pp. 469–470.

Tarcza antykryzysowa w Polsce

Tarcza antykryzysowa to pakiet rozwiązań, który miał ochronić polskich przedsiębiorców i obywateli przed kryzysem wywołanym pandemią koronawirusa (COVID-19). W Tabeli 1. przedstawiono pięć filarów działań tarczy antykryzysowej.

Tabela 1. Pięć filarów tarczy antykryzysowej

Filar	Zadanie
Filar I	Finansowanie przedsiębiorców
Filar II	Ochrona miejsc pracy i bezpieczeństwo pracowników
Filar III	Ochrona zdrowia
Filar IV	Wzmocnienie systemu finansowego
Filar V	Inwestycje publiczne

Źródło: opracowanie własne na podstawie Gov.pl, *Tarcza antykryzysowa 2021*, <https://www.gov.pl/web/tarczaantykryzysowa> [29.08.2023].

Tarcza stabilizowała polską gospodarkę, a także dawała impuls inwestycyjny. Oszacowano, że wartość wsparcia oferowanego w ramach tarczy antykryzysowej i tarczy finansowej wyniosła ponad 312 mld zł, a okres wydatkowania trwał od 1 kwietnia 2020 do końca grudnia 2022 r.²⁸ Największy udział w przedstawionym budżecie miała tarcza finansowa, uruchomiona w ramach Polskiego Funduszu Rozwoju (PFR). Program ten oferował finansowanie skierowane do mikroprzedsiębiorców (do 9 pracowników bez firm jednoosobowych), sektora MŚP (do 249 pracowników) i dużych firm (powyżej 249 pracowników)²⁹. Tarcza finansowa miała na celu poprawę płynności finansowej przedsiębiorstw, zrekompensowanie szkód poniesionych w wyniku pandemii, ochronę miejsc pracy czy wsparcie działań sektorów najbardziej dotkniętych skutkami pandemii. W ramach pakietu tarczy 1.0 wypłacono subwencje w wysokości 60,8 mld zł, wsparcie uzyskało 347 tys. przedsiębiorstw, a ochronę 3,2 mln pracowników. Finansowanie mikroprzedsiębiorców w wysokości maksymalnej 25 mld zł wypłacano w formie subwencji, przy czym maksymalna kwota mogła wynieść 324 tys. zł. Pomoc ta zależała od skali spadku przychodów i liczby zatrudnionych³⁰. Ponadto w styczniu 2021 r.

28 Gov.pl, *Tarcza antykryzysowa 2021*, <https://www.gov.pl/web/tarczaantykryzysowa> [29.08.2023].

29 J. Kubiczek i W. Derej, *Tarcze antykryzysowe jako źródło wsparcia działalności MŚP w dobie pandemii COVID-19*. „Przegląd Prawno-Ekonomiczny” 2022, nr 1, s. 33–58.

30 R. Barczyk i Z. Urbanowicz, *Działania stabilizacyjne w gospodarce polskiej w okresie pandemii COVID-19*. „Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu” 2021, nr 3, s. 1–12.

Wykorzystanie tarczy antykryzysowej przez mikro- i małe przedsiębiorstwa lokalnej branży fryzjersko-kosmetycznej w Polsce podczas pandemii COVID-19

PFR zaakceptował tarczę finansową 2.0. W jej ramach udzielono pomocy o wartości 35 mld zł przedsiębiorstwom z 54 branż³¹. Regulacje te rozszerzały także liczbę branż gospodarki polskiej, które miały dostęp do pomocy finansowej państwa. Łącznie środki w ramach tego projektu wyniosły prawie 100 mld zł, z czego około 60 mld zł stanowiły środki bezzwrotne³².

W czasie tzw. drugiej fali pandemii w naszym kraju przyjęto kolejne rozwiązania stabilizacyjne. Były to m.in³³:

- tarcza branżowa Ministerstwa Rozwoju, Pracy i Technologii,
- tarcze antykryzysowe 5.0,
- tarcze antykryzysowe 6.0,
- tarcze antykryzysowe 7.0,
- tarcze antykryzysowe 8.0,
- tarcze antykryzysowe 9.0.

Mikro- i małe przedsiębiorstwa mogły skorzystać z wielu programów wsparcia (podczas badanego okresu II i III kwartał 2020 r.) tarczy antykryzysowej. Najważniejsze z nich to:

- dofinansowanie do płacy i składek pracownika,
- świadczenie postojowe,
- możliwość odroczenia i rozłożenia na raty składek ZUS,
- czasowe zwolnienie ze składek ZUS,
- możliwość wstecznego rozliczenia strat,
- pożyczka 5 tys. zł dla mikroprzedsiębiorstw,
- możliwość odroczenia płatności podatków PIT, CIT, VAT,
- wakacje kredytowe,
- przesunięcia płatności za media³⁴.

W Polsce rozmiar przedsiębiorstw określono w ustawie z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców³⁵. Aby zaliczyć przedsiębiorcę do określonej grupy podmiotów, muszą być spełnione konkretne warunki łączne, zarówno dotyczące liczby zatrudnianych pracowników, jak i osiągniętych zysków. W Tabeli 2. przedstawiono kryteria klasyfikacji przedsiębiorstwa do danej grupy mikro- i małych i przedsiębiorstw³⁶.

31 Grupa Polskiego Funduszu Rozwoju (PFR), *Tarcza finansowa 2021*, <https://pfr.pl/tarcza.html> [29.08.2023].

32 B. Jędrzejak, *Wpływ wsparcia pomocy publicznej na sytuację ekonomiczno-finansową mikroprzedsiębiorstwa w okresie epidemii SARS-COV-2*. „Zeszyty Naukowe Wydziału Zarządzania GWSH” 2023, nr 20, s. 33–46.

33 L. Klafka, *Tarcza finansowa – Polski Fundusz Rozwoju*. „Drwal. Pismo Przedsiębiorców Leśnych” 2020, nr 6, s. 17–24.

34 Gov.pl, *Małe i mikro przedsiębiorstwa w czasie epidemii nie zostaną bez pomocy 2021*, <https://www.gov.pl/web/rodzina/male-i-mikro-przedsiębiorstwa-w-czasie-epidemii-nie-zostana-bez-pomocy> [29.08.2023].

35 Ustawa z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców, Dz. U. z 2018 r., poz. 646.

36 Gov.pl, *Małe i mikro przedsiębiorstwa w czasie epidemii nie zostaną bez pomocy 2021*, <https://www.gov.pl/web/rodzina/male-i-mikro-przedsiębiorstwa-w-czasie-epidemii-nie-zostana-bez-pomocy> [29.08.2023].

Tabela 2. Zestawienie przynależności do grup mikro- i małych przedsiębiorstw

Wielkość podmiotu	Średnioroczne zatrudnienie	Roczny obrót netto	Suma aktywów bilansu
Mikroprzedsiębiorca	< 10 pracowników	< równowartość w złotych 2 milionów euro ³⁷	< równowartość w złotych 2 milionów euro
Mały przedsiębiorca	< 50 pracowników	< równowartość w złotych 10 milionów euro	< równowartość w złotych 10 milionów euro

Źródło: opracowanie własne na podstawie Rozporządzenia Komisji (UE) nr 651/2014 z dnia 17 czerwca 2014 r. uznające niektóre rodzaje pomocy za zgodne z rynkiem wewnętrznym w zastosowaniu art. 107 i 108 Traktatu, Dz. U. UE 2014, poz. 187.

Mikro- i mali przedsiębiorcy działają najczęściej na rynkach lokalnych, płynnie dostosowują się do miejsca, czasu i zasobów, są otwarci na postęp techniczny i organizacyjny. Tworzone przez mikro- i małe przedsiębiorstwa miejsca pracy pozwalają ograniczyć stopień bezrobocia oraz aktywizują gospodarke. Wpływy z podatków stają się istotnym źródłem dochodów budżetu państwa i jednostek samorządu terytorialnego³⁸. Przedsiębiorstwa z tego sektora uważane są za motor postępu, ponieważ nierzadko są pionierami we wdrażaniu innowacji. Efektem tego jest ich znaczący wpływ na wzrost gospodarczy i innowacyjność wszystkich segmentów rynku, jednak aby mogły to czynić, muszą mieć dostęp do źródeł finansowania³⁹. Finansowanie działalności w obrębie mikro- i małych przedsiębiorstw stanowi kluczowy element w rozwoju gospodarczym nie tylko regionu, lecz także całego kraju. Za pomocą narzędzi polityki fiskalnej państwo może wspierać innowacyjność sektora. Natomiast władze lokalne mają możliwość określania preferencyjnych stawek podatków dla przedsiębiorstw, a także wspierania finansowo ich rozwoju. Jednak szczególnego znaczenia nabiera polityka gospodarcza w czasach spowolnienia gospodarczego. Jest szczególnie istotna, ponieważ wzrastająca przedsiębiorczość w społeczeństwie i aktywność gospodarcza prowadzą do powstania nowych podmiotów gospodarczych. Aby mogły one funkcjonować i się rozwijać, muszą posiadać odpowiedni kapitał ludzki⁴⁰.

37 Kurs euro według średniego kursu Narodowego Banku Polskiego ogłoszonego w ostatnim dniu danego roku obrotowego. W większości przypadków będzie to 31 grudnia.

38 G. Wielgus, *Rozwój sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce*. "Studies of the Industrial Geography Commission of the Polish Geographical Society" 2006, vol. 8, pp. 127–138.

39 M. Stawicka, *Bariery innowacyjności małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce*. "Journal of Modern Science" 2017, vol. 33(2), pp. 247–260.

40 M. Grzeszczak, *Zatrudnienie w sektorze MSP determinantem rozwoju gospodarki lokalnej*. „Zeszyty Naukowe. Organizacja i Zarządzanie. Politechnika Śląska” 2018, nr 129, s. 123–142.

Wykorzystanie środków z tarczy antykryzysowej i finansowej wśród mikro- i małych przedsiębiorstw z województwa warmińsko-mazurskiego – wyniki badań

Przeprowadzone w II i III kwartale 2020 r. badania wykazały, iż przedsiębiorstwa, które wzięły udział w badaniu, korzystały z różnych form wsparcia tarczy antykryzysowej. Najczęściej było to zwolnienie z opłacania należności z tytułu składek ZUS, świadczenie postojowe dla osób prowadzących działalność gospodarczą, dofinansowania części kosztów wynagrodzeń pracowników oraz składek na ubezpieczenie społeczne, dofinansowania części kosztów prowadzenia działalności gospodarczej dla przedsiębiorcy niezatrudniającego pracowników, przyznanie świadczeń na rzecz ochrony miejsc pracy, czy w końcu jednorazowych umarzalnych mikropożyczek. Pierwszą pomocą tarczy antykryzysowej, przy udziale Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, było zwolnienie z obowiązku opłacenia należności z tytułu składek w wysokości 100% lub 50% ich łącznej kwoty. Wysokość zwolnienia zależna była od liczby osób zgłoszonych do ubezpieczeń społecznych na wskazany dzień bądź od wysokości składek obliczonych od najniższej podstawy ich wymiaru. Wniosek o zwolnienie z opłacania składek za trzy miesiące (marzec – maj 2020 r.) można było składać do 30 czerwca 2020 r.⁴¹ Kolejną formą wsparcia było świadczenie postojowe dla przedsiębiorców i osób wykonujących pracę na podstawie umów cywilnoprawnych. Świadczenie postojowe miało zrekompensować utratę przychodów i wynosiło 2080 zł lub 1300 zł. Świadczenia postojowe dla przedsiębiorców i osób na umowach cywilnoprawnych można było otrzymać maksymalnie przez 3 miesiące. Należało jedynie wykazać w odpowiednim oświadczeniu, że sytuacja materialna wskazana w uprzednim wniosku w kolejnych miesiącach nie uległa poprawie⁴².

41 Zakład Ubezpieczeń Społecznych, *Zwolnienie z obowiązku opłacania należności z tytułu składek*, 2020, https://www.zus.pl/web/guest/bazawiedzy/biezacewyjasnieniakomerekmerytorycznych/firmy/publisher/details/1/zwolnienie-z-obowiazku-oplacenianaleznosci-z-tytulu-skladek-za-marzec-maj-2020-r_/2551396 [23.03.2021].

42 Gov.pl, *Świadczenie postojowe dla osób prowadzących działalność gospodarczą*, 2020, <https://www.gov.pl/web/tarczaantykryzysowa> [29.08.2023].

Tabela 3. Wykorzystanie pomocy oferowanej z tarczy antykryzysowej przy udziale Zakładu Ubezpieczeń Społecznych wśród badanych podmiotów

Programy pomocy dla przedsiębiorców	Procentowe wykorzystanie oferowanego programu pomocy dla przedsiębiorców	Liczba podmiotów, które uzyskały oferowaną pomoc
Zwolnienie z opłacania należności z tytułu składek ZUS na okres 3 miesięcy (marzec, kwiecień, maj)	98%	54
Świadczenie postojowe	78%	43
Świadczenie postojowe – kontynuacja	44%	24

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

W Tabeli 3 ukazano, że 54 (98%) badanych przedsiębiorstw zadeklarowało skorzystanie ze zwolnienia z opłacania należności z tytułu składek ZUS, co świadczy o tym, że jedna firma ze wszystkich badanych nie otrzymała zwolnienia. Wiele (78 %) firm również skorzystało ze świadczenia postojowego, a tylko 12 badanych podmiotów nie sięgnęło po ten rodzaj pomocy. Ze świadczenia postojowego skorzystać można było trzykrotnie – warunkiem korzystania z kolejnych transzy była nieulegająca poprawie sytuacja materialna. W badaniu ankietowym wykazano, że z kontynuacji postojowego skorzystało 24 badanych przedsiębiorstw, a ponad połowa przedsiębiorców nie otrzymała kolejnego świadczenia postojowego. Dodatkowo przedsiębiorcy, którzy w związku ze wzrostem zachorowalności napotykali trudności finansowe, mogli skorzystać z odroczenia terminu płatności składek ZUS czy układu ratalnego.

Tabela 4. Wykorzystanie pomocy oferowanej za pośrednictwem tarczy antykryzysowej wśród badanych podmiotów

Liczba badanych podmiotów w branży	55 podmiotów	
Skorzystanie z pożyczki na pokrycie bieżących kosztów prowadzenia działalności gospodarczej	Liczba podmiotów	Procentowe wykorzystanie (%)
	55	100%
Skorzystanie z dofinansowania części kosztów prowadzenia działalności gospodarczej dla przedsiębiorcy niezatrudniającego pracowników	17	31%
Skorzystanie z dofinansowania części kosztów wynagrodzeń pracowników oraz składek na ubezpieczenie społeczne	15	27%

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

Jako pierwsza i zarazem najbardziej popularna wśród badanych podmiotów okazała się pożyczka na pokrycie bieżących kosztów prowadzenia działalności gospodarczej mikroprzedsiębiorcy (Tabela 4.). Na uwagę zasługuje fakt, że 100% firm zadeklarowało skorzystanie z tej formy wsparcia. Jej wartość wynosiła 5000 zł i była ona przyznawana tylko mikroprzedsiębiorcom. Pożyczka była umarzalna, a jedynym warunkiem umorzenia było prowadzenie działalności przez okres 3 miesięcy od jej udzielenia. Kolejną formą wsparcia tarczy antykryzysowej, z której korzystali respondenci (27%), było dofinansowanie części kosztów wynagrodzeń pracowników oraz składek na ubezpieczenie społeczne. Ostatnią formą wsparcia było dofinansowanie części kosztów prowadzenia działalności gospodarczej dla przedsiębiorcy niezatrudniającego pracowników. Dotyczyła ona tylko podmiotów, które odnotowały spadek obrotów jako stosunek łącznych obrotów w ciągu dowolnie wskazanych 2 kolejnych miesięcy kalendarzowych w 2020 r. w porównaniu z analogicznymi dwoma miesiącami w roku poprzednim. Dodatkowo wybrane miesiące powinny przypadać w okresie po 1 stycznia 2020 r. i kończyć się najpóźniej w dniu poprzedzającym złożenie wniosku⁴³. Zaledwie 17 podmiotów (31% badanych) skorzystało z tej formy wsparcia.

⁴³ Praca.gov.pl, <https://www.praca.gov.pl/eurzad/index.eup#/inneSprawy/wyborUrzedu?dest=TARCZA> [23.06.2020].

Istotnym aspektem badania była ocena dotychczasowego wsparcia (aktualnego w II i III kwartale 2020 r.), które miało złagodzić negatywne skutki pandemii koronawirusa. W Tabeli 5. przedstawiono ustosunkowanie się przedsiębiorców do tego wsparcia. Badani oceniali pomoc w skali: bardzo dobrze, dobrze, dostatecznie i źle.

Tabela 5. Ocena dotychczasowej pomocy dla przedsiębiorców oferowanej przez państwo podczas pandemii COVID-19

LICZBA PODMIOTÓW	OCENA			
	BARDZO DOBRZE	DOBRCZE	DOSTATECZNIE	ŹLE
55	1	11	28	15

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

Z badań wynikało (Tabela 5.), że ponad połowa przedsiębiorców (28 podmiotów) oceniła działania podejmowane przez państwo w celu pomocy przedsiębiorcom podczas epidemii jako dostateczne. Źle oceniło pomoc państwa 15 firm, a 11 ankietowanych podmiotów dobrze oceniło działania pomocowe rządu. Tylko 1 firma oceniła pomoc jako bardzo dobrą.

Podsumowanie

Okres od marca 2020 r. do maja 2022 r. bezspornie był zdominowany przez pandemię COVID-19. Z uwagi na skalę i skutki zdrowotne okazał się bardzo dużym wyzwaniem, zagrażającym społeczeństwu zarówno w wymiarze zdrowotnym, jak i gospodarczym⁴⁴. Pod koniec pandemii wskazywano, że zakażeniu COVID-19 w ciągu jej trwania na całym świecie uległo prawie 700 milionów ludzi⁴⁵, w tym w Polsce ponad 6,5 mln, w kraju odnotowano ponad 119 tys. przypadków śmiertelnych⁴⁶. Analizując sytuację w Polsce, trudno jednoznacznie ocenić inicjatywy antykryzysowe. Spowodowane jest to tym, że oddziaływanie pandemii było wielowymiarowe i dotyczyło bardzo różnych aspektów życia społeczno-gospodarczego⁴⁷.

Przeprowadzone badania wykazały, że w badanym okresie (od kwietnia do września 2020 r.) przedsiębiorstwa z lokalnej branży fryzjersko-kosmetycznej

44 K. Dębkowska i in., *Tarcza Antykryzysowa. Koło ratunkowe dla firm i gospodarki?* Polski Instytut Ekonomiczny, Warszawa, 2021, 4–6, 57.

45 Koronawirus.pl, *Raport zakażeń koronawirusem na świecie 2023*, <https://koronawirusunas.pl/swiat> [29.08.2022].

46 Gov.pl, *Raport zakażeń koronawirusem w Polsce 2022*, <https://www.gov.pl/web/koronawirus/wykaz-zarazen-koronawirusem-sars-cov-2> [29.08.2023].

47 Base Refinitiv Eikon, <https://emea1.apps.cp.thomsonreuters.com/web/cms/?pageid=coronavirus-no-map> [29.08.2023].

województwa warmińsko-mazurskiego w Polsce sięgały po różnorodne, dostępne instrumenty tarczy antykryzysowej, mając na celu poprawę dotychczasowej sytuacji finansowej. Większość badanych przedsiębiorców oceniło działania rządu na poziomie dostatecznym. Najpopularniejszym instrumentem tarczy antykryzysowej wśród badanych podmiotów okazała się pożyczka na pokrycie bieżących kosztów prowadzenia działalności gospodarczej – wykorzystali ją wszyscy badani. Przedsiębiorstwa korzystały również z dofinansowania części kosztów prowadzenia działalności gospodarczej dla przedsiębiorcy niezatrudniającego pracowników oraz dofinansowania części kosztów wynagrodzeń pracowników oraz składek na ubezpieczenie społeczne. Powszechnie wykorzystywane były instrumenty pomocy publicznej – zwolnienia z opłacania należności z tytułu składek ZUS oraz świadczenie postojowe. Analizowane firmy m.in. dzięki pomocy tarczy antykryzysowej nie zamknęły ani nie zawiesiły działalności gospodarczej.

Wybuch pandemii COVID-19 nie tylko wykreował nowe wyzwania dla polityki gospodarczej, lecz także stworzył nowe obszary badawcze. Liczba i różnorodność tematów badawczych związanych z tą epidemią jest trudna do określenia. Powstała niewystarczająca liczba opracowań poruszających wpływ rządowej polityki gospodarczej na mikro- i małe przedsiębiorstwa w aspekcie pandemii COVID-19.

Bibliografia

Wydawnictwa zwarte i ciągłe

- Barczyk, R. i Urbanowicz, Z., *Działania stabilizacyjne w gospodarce polskiej w okresie pandemii COVID-19*. „Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu” 2021, nr 3, s. 1–12.
- Biernacki, M., *Małe i średnie przedsiębiorstwa na świecie oraz w Polsce – klasyfikacja i definicja*. „Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości” 2008, nr 47, s. 7–18.
- Bulska, J., *Zagrożenia zdrowia chorobami cywilizacyjnymi. Pedagogiczne konteksty badawcze*. Kraków: Wydawnictwo Impuls, 2008.
- Dębkowska, K. i in., *Tarcza Antykrzysowa. Koło ratunkowe dla firm i gospodarki?* Warszawa: Polski Instytut Ekonomiczny 2021, s. 4–6.
- Grzeszczak, M., *Zatrudnienie w sektorze MSP determinantem rozwoju gospodarki lokalnej*. „Zeszyty Naukowe. Organizacja i Zarządzanie. Politechnika Śląska” 2018, nr 129, s. 123–142.
- Heymann, D.L., *Data sharing and outbreaks: best practice exemplified*. „Lancet” 2020, vol. 395, pp. 469–470.
- Horby, P. et al., *Dexamethasone in Hospitalized Patients with Covid-19*. „New England Journal of Medicine” 2021 vol. 384, no. 8, pp. 693–704.
- Jędrzejak, B., *Wpływ wsparcia pomocy publicznej na sytuację ekonomiczno-finansową mikroprzedsiębiorstwa w okresie epidemii SARS-COV-2*. „Zeszyty Naukowe Wydziału Zarządzania GWSH” 2023, nr 20, s. 33–46.
- Kantor, A. and Kubiczek, J., *Polish culture in the face of the COVID-19 pandemic crisis*. „Journal of Risk and Financial Management” 2021, vol. 14(4), p. 181. DOI: 10.3390/jrfm14040181.
- Kłafka, L., *Tarcza finansowa – Polski Fundusz Rozwoju*. „Drwal. Pismo Przedsiębiorców Leśnych” 2020, nr 6, s. 17–24.
- Kubiczek, J. and Derej, W., *Financial performance of businesses in the COVID-19 pandemic conditions – comparative study*. „Polish Journal of Management Studies” 2021, vol. 24(1), pp. 183–201. DOI: 10.17512/pjms.2021.24.1.11.
- Kubiczek, J. i Derej, W., *Tarcze antykrzysowe jako źródło wsparcia działalności MŚP w dobie pandemii COVID-19*. „Przegląd Prawno-Ekonomiczny” 2022, nr 1, s. 33–58.
- Kuchciński, A., *Instytucje otoczenia biznesu we wspieraniu mikroprzedsiębiorstw na przykładzie województwa świętokrzyskiego i podkarpackiego*. w: E. Chodźko i K. Talarek (red.), *Wyzwania i problemy społeczeństwa w XXI wieku*, t. 1, Lublin: Wydawnictwo Naukowe TYGIEL 2020, s. 20–30.
- Kuźniar, R., *Koronawirus i stosunki międzynarodowe*. w: R. Kuźniar (red.), *Rocznik Strategiczny*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar 2020, 15, s.15–22.
- Liu, N., Xu, Z. and Skare, M., *The research on COVID-19 and economy from 2019 to 2020: analysis from the perspective of bibliometrics*. „Oeconomia Copernicana” 2021, vol. 12(2), pp. 217–268. DOI: 10.24136/oc.2021.009.
- Pach, J., *Znaczenie małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce po 2000 r.* „Przedsiębiorczość – Edukacja” 2008, nr 4, s. 92–109.
- Pedauga, L., Sáez, F. and Delgado-Márquez, B.L., *Macroeconomic lockdown and SMEs: the impact of the COVID-19 pandemic in Spain*. „Small Business Economics”, 2022, no. 58 pp. 1–24. DOI: 10.1007/s11187-021-00476-7.
- Polz-Dacewicz, M., *Nowy koronawirus – SARS CoV-2*. „Polskie Czasopismo Zdrowia Publicznego” 2019, t. 129 nr 4, s. 113–117.
- Rotkiewicz, M., *Prawa i obowiązki pracodawcy a koronawirus*. Warszawa: CH Beck Info Biznes 2020.
- Shazia, J. et al., *Diagnosis and Management of COVID-19 Disease*. „American Journal of Respiratory and Critical Care Medicine” 2020, vol. 201, pp.19–20.
- Sienkiewicz, I., *Wpływ pandemii COVID-19 na gospodarki wybranych krajów Unii Europejskiej*. „The Polish European Community Studies Association PECSA” 2021, vol. 5/1, pp. 43–59.
- Stawicka, M., *Bariera innowacyjności małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce*. „Journal of Modern Science” 2017, vol. 33(2), pp. 247–260.
- Szarucki, M., Noga, G. i Kosch, O., *Wpływ COVID-19 na modele biznesu przedsiębiorstw sektora MŚP w Polsce*. *Horyzonty Polityki*, 2021, nr 40, s. 95–114.
- Szczepaniak, I., *Rola małych i średnich przedsiębiorstw w gospodarce (na przykładzie przemysłu spożywczego)*. „Equilibrium. Quarterly Journal of Economics and Economic Policy” 2009, vol. 2(1), pp. 71–81. DOI: 10.12775/EQUIL.2009.007.

- Van der Hoek, L. et al., *Identification of a new human coronavirus*. "Nature Medicine" 2004, vol. 10, pp. 368-373.
- Wardęcka, M., *Bariery rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw powiatu konińskiego*. „Acta Universitatis Nicolai Copernici. Zarządzanie” 2017, nr 44(1), s. 7-18.
- Wielgus, G., *Rozwój sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce*. "Studies of the Industrial Geography Commission of the Polish Geographical Society" 2006, nr 8, s. 127-138.
- Włodarczyk, B. and Ostrowska, A., *The impact of selected recommendations of Polish banking supervision on banks' credit exposure secured by mortgage*. "Working papers of the Department of Economics University of Perugia (IT)" 2017, No. 27, pp.129-140.
- Włodarczyk, B., Heller, J. and Ostrowska, A., *Financial Aspects of Macroeconomic Stability. The Case of Poland*. „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska Lublin” 2018, vol. LII/6, pp. 129-140.
- Yue, Zu, Z. et al., *Coronavirus Disease 2019 (COVID-19)*. "A Perspective from China. Radiology" 2020, vol. 296, pp. E15-E25.
- Ziobrowska, J., *Wpływ pandemii COVID-19 na gospodarkę współdzielenia w Polsce*, w: *Zdrowie i style życia*, W. Nowak, K. Szalotka (red.), Wrocław: E-Wydawnictwo. Prawnicza i Ekonomiczna Biblioteka Cyfrowa. Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego 2021, s. 99-111.

Źródła internetowe:

- Base Refinitiv Eikon, <https://emea1.apps.cp.thomsonreuters.com/web/cms/?pageid=coronavirus-no-map> [29.08.2023].
- Base Refinitiv Eikon, <https://emea1.apps.cp.thomsonreuters.com/web/cms/?pageid=fathom-> [29.08.2023].
- Gov.pl, *Małe i mikro przedsiębiorstwa w czasie epidemii nie zostaną bez pomocy*, 2021 [online], <https://www.gov.pl/web/rodzina/male-i-mikro-przedsiębiorstwa-w-czasie-epidemii-nie-zostana-bez-pomocy> [29.08.2023].
- Gov.pl, *Raport zakażeń koronawirusem*, 2022 [online], <https://www.gov.pl/web/koronawirus/wykaz-zarazen-koronawirusem-sars-cov-2> [29.08.2023].
- Gov.pl, *Świadczenie postojowe dla osób prowadzących działalność gospodarczą*, 2020 [online], <https://www.gov.pl/web/tarczaantykrzysowa> [29.08.2023].
- Grupa Polskiego Funduszu Rozwoju (PFR), *Tarcza finansowa 2021* [online], <https://pfr.pl/tarcza.html> [29.08.2023].
- Koronawirus.pl, *Raport zakażeń koronawirusem na świecie 2023* [online], <https://koronawirusun.pl/swiat> [29.08.2023].
- Praca.gov.pl, *Tarcza*, 2020 [online], <https://www.praca.gov.pl/eurząd/index.eup#/inneSprawy/wyborUrzedu?dest> [23.06.2020].
- World Health Organization, *Zapobieganie i kontrola infekcji podczas opieki zdrowotnej w przypadku podejrzenia zakażenia nowym koronawirusem (nCoV)*, 2020 [online], [https://www.who.int/publications/i/item/infection-prevention-and-control-during-health-care-when-novel-coronavirus-\(ncov\)-infection-is-suspected-20200125](https://www.who.int/publications/i/item/infection-prevention-and-control-during-health-care-when-novel-coronavirus-(ncov)-infection-is-suspected-20200125) [29.08.2023].
- Zakład Ubezpieczeń Społecznych, *Zwolenie z obowiązku opłacania należności z tytułu składek*, 2020 [online], <https://www.zus.pl/web/guest/bazawiedzy/biezacewyjasnieniakomoremkerytorycznych/firmy/publisher/details/1/zwolnienie-z-obowiazku-oplacenia-naleznosci-z-tytulu-skladek-za-marzec-maj-2020-r/2551396> [23.03.2021].

Akty prawne

- Ustawa z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców, t.j. Dz. U. z 2018 r., poz. 646 ze zm.
- Rozporządzenie Komisji (UE) nr 651/2014 z dnia 17 czerwca 2014 r. uznające niektóre rodzaje pomocy za zgodne z rynkiem wewnętrznym w zastosowaniu art. 107 i 108 Traktatu, Dz. U. UE 2014, poz. 187.
- Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 13 marca 2020 r. w sprawie ogłoszenia na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stanu zagrożenia epidemicznego, Dz. U. z 2020 r., poz. 433.

